

КЛАСИЧНІ МОВИ

УДК 811.161.2'373'374-115:811.14'373'374-115

МЕНТАЛЬНА СХЕМА “КУЛЬТУРА” У НОСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ГРЕЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР

Ліна Глущенко, Орислава Івашків

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000*

Розглянуто семантику слова “культура” в українських та грецьких лексикографічних джерелах, виконано його когнітивну інтерпретацію, змодельовано відповідні ментальні схеми у носіїв української та грецької національних культур та проведено їхній зіставний аналіз.

Ключові слова: тлумачний словник, культура, ментальна схема, ментальний вузол, українська культура, грецька культура.

Зі всього розмаїття соціальних процесів, відносин і фактів, які існували в минулому й існують нині, як особливу сферу виокремлюють культуру. Залежно від того, що розуміють під культурою, наводять її найрізноманітніші пояснення.

Слово “культура” (від лат. *Colere* – *обробка, виховання, догляд, розвиток, пошана, культ*) уперше зафіксовано в праці Марка Порція Катона “*De agri cultura*” (III ст. до н. е.) для позначення обробки землі з використанням рабської праці. Ближчими до сучасного розуміння культури землеробства є думки римського вченого Варрона (I ст. до н. е.), який пропонував такі способи організації сільського господарства, які б підвищили продуктивність праці рабів. Це слово й сьогодні використовують стосовно сільськогосподарських культур. Однак лише у творчості Цицерона воно набуло багатозначності. В одному з його листів ми читаємо про “культуру духу”, тобто розвиток розумових здібностей, що є гідним завданням для вільної людини і дається завдяки заняттям філософією.

Саме латина, яка в середньовічній Європі стала універсальною мовою, донесла до нас слово “культура” через століття. В середні віки це слово вживали тільки у словосполученнях, воно означало ступінь майстерності в певній галузі, наявність розумових навичок: *cultura juris* – *вироблення правил поведінки*, *cultura scientiae* – *засвоєння науки*, *cultura litterarum* – *вдосконалення письма* тощо [14]. Поступово це слово виокремилось у самостійну лексичну одиницю, позначаючи обізнаність, освіченість, вихованість – усе те, що й нині ототожнюють з культурністю. З XVIII ст. під культурою починали

розуміти все, що з'явилося завдяки цілеспрямованій діяльності людини, її мислення.

З другої половини XVIII ст., тобто в “епоху Просвітництва”, його почали вживати як науковий термін. Перше визначення культури в науковій літературі дав британський антрополог та релігієзнавець Е. Тайлор наприкінці XIX ст. Він розумів культуру як комплекс, що включає знання, вірування, мистецтво, закони, мораль, звичаї та інші здібності і звички, які набула людина як член суспільства [7, с. 98]. Як синонім слова “культура” інколи використовували також слово “цивілізація”. Цей термін виник у XVII ст., коли цивілізованість розуміли як протилежність до дикості. Розмежовувати ці два терміни почали німецькі вчені наприкінці XIX ст. Під цивілізацією переважно розуміли сукупність матеріальних та соціальних благ, які набуває суспільство завдяки розвитку суспільного виробництва. Культуру ж уважали духовним змістом цивілізації.

Проблемою співвідношення цих двох понять спеціально займався німецький філософ початку XX ст. О. Шпенглер [9]. На його думку, між ними існують такі основні відмінності: культура творить багатоманітність, пропонує нерівність та індивідуальну неповторність особистості, цивілізація ж прагне рівності, уніфікації та стандарту; культура елітарна та аристократична, цивілізація ж демократична; культура є вищою від практичних потреб людей, бо націлена на духовні ідеали, цивілізація – утилітарна; культура – національна, цивілізація – інтернаціональна; культура пов'язана з культом, міфом релігій, цивілізація – атеїстична. В англо-американській традиції склалося інше розуміння цивілізації: вона є то типом суспільства, тобто фактично будь-яким окремим соціокультурним світом, то вважається культурною спільнотою вищого рангу, тобто вищим рівнем культурної ідентичності людей.

Хоча, як бачимо, поняття культури має багатовікову історію, до цього часу у світовій культурологічній думці немає не лише загально визнаного розуміння культури, а й єдиного погляду на її вивчення, зокрема з позицій когнітивного та порівняльно-типологічного мовознавства, культурології.

Беззаперечним залишається факт, що культура – це складний феномен, якому притаманні ознаки, значення яких виявляються в різних комунікативних ситуаціях у рамках низки національних культур. Таким ознакам на когнітивному рівні відповідають стандартні вузли ментальних схем (МС), які німецький дослідник М. Шварц [13, с. 91] розглядає як своєрідні складові досвіду, що відображають суть об'єктів, подій, процесів у визначеному соціокультурному просторі. Отже, стандартні ментальні вузли (МВ) – це компоненти ментальних схем, притаманні переважній більшості носіїв конкретної національної культури, а також іншим національним культурам.

Механізм утворення ментальних схем можна доволі продуктивно простежити з тлумачних словників представників різноманітних національних культур, оскільки в них зібрано свідчення про найважливіші ознаки об'єктів, дій, процесів, стану речей. Вони дають змогу не тільки виявити спільні закономірності когнітивних процесів, характерних для індивідів на певному етапі розвитку, а й простежити вплив національних культур на розвиток цих процесів.

Контрастивних досліджень такого плану в сучасному мовознавстві порівняно небагато. Можна назвати праці В. Маслової [4, с. 113–117], М. Голованівської [2], Г. Третьякової [8, с. 95–98], виконані на матеріалі російської та білоруської, російської та французької, російської та німецької мов, відповідно. Особливо бракує напрацювань

у галузі мов, залучених до контрастивного аналізу лише протягом останніх десятиліть, серед яких і новогрецька.

Актуальність теми дослідження як у площині загального мовознавства, так і в межах елліністики й україністики, відсутність спеціальних праць, що стосуються зіставного вивчення ментальних схем у носіїв української та грецької культур зумовили нашу мету – з’ясувати специфіку ментального образу “культура” у комунікантів української та грецької національних культур. У сфері цієї студії два менталітети: український та грецький, які описуються окремо, чим підтверджена їхня своєрідність. Водночас грецький менталітет розглядають з позицій менталітету українського, що дає змогу порівняти їх та побачити їхні особливості. Вивчення національного менталітету через мову за допомогою лінгвістичних засобів надає дослідженню лінгвокультурологічного спрямування.

Об’єктом дослідження є словникові статті “культура” у словниках української та грецької мов, зокрема, таких: Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. [5], Словник української мови в одинадцяти томах [6], Великий тлумачний словник сучасної української мови [1], Словник середньовічної грецької димотичної літератури 1100–1669 років Е. Кріараса [10], Словник новогрецької димотичної мови фонду М. Тріандафіліддаса [11], Словник новогрецької мови Й. Бамбінйотиса [12]. Предметом дослідження є конфігурація ментальної схеми “культура”, виявлена на підставі відповідних статей згаданих словників, їхні спільні й відмінні риси.

У процесі роботи аналізували семантику слова “культура”, виконували його когнітивну інтерпретацію, моделювали відповідні МС та проводили їхній зіставний аналіз. Побудова словникової статті залежить від низки чинників, серед яких, зауважує Р. Третьякова [8, с. 95], особливе місце посідають явища когнітивного та культурологічного плану. Їхній вплив виявляється передусім у виборі допоміжних понять, за допомогою яких пояснюють слово.

“Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.” [9] слово “культура” не фіксує. Натомість, у сучасному “Словнику української мови” [10] знаходимо таке його трактування: “1. Сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії // Рівень розвитку суспільства у певну епоху. // Те, що створюється для задоволення духовних потреб людини. 2. Освіченість, вихованість. 3. Рівень, сукупність досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності. 4. *спец.* Розведення, вирощування якої-небудь рослини або тварини; культивування. // Рослини, що розводяться, вирощуються у господарстві. 5. *біол.* Мікроорганізми, вирощені у лабораторних умовах, у живильному середовищі для досліджень”.

Словникова стаття у “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” [1] має подібну структуру. Відмінності полягають лише в додаткових ознаках першого МВ. У “Словнику української мови” одна додаткова ознака пов’язана зі станом існування людської громади, об’єднаної виробничими відносинами, зумовленими певним економічним ладом. Інша додаткова ознака стосується забезпечення людини чимось необхідним для її повноцінного психічного життя: *Тепер Франко... всі сили свої oddae українській літературі й науці і ще немало може зробити для рідної культури* (М. Коцюбинський). В іншому словнику засвідчено дві додаткові ознаки: *археол.* Сукупність археологічних пам’яток певної епохи в розвитку первісного суспільства. // Сфера людської діяльності, пов’язаної з галуззю мистецтва, просвітницькою діяльністю і т. ін.”.

Порядок розміщення додаткових ознак не збігається. Це стосується використання цього поняття в сфері археології, що віднесено у другому словнику до першого МВ. Хоча доцільніше було б зачислити його до п'ятого МВ, де йдеться про застосування в окремих науках.

У МС “культура” бачимо п'ять обов'язкових МВ. Згідно з переліком підходів до розуміння культури, який подає В. Маслова [4, с. 13–15], визначення культури у першому МВ відповідає ціннісному підходу, у якому культуру трактують як сукупність духовних і матеріальних цінностей, що їх створюють люди: *Він, купець... їздив по чужих землях... захопився блиском та багатством європейської культури, правда, більше зовнішньої* (М. Коцюбинський). Другий МВ має яскраво виражену освітньо-педагогічну ознаку: – *Вона дуже відрізняється від своїх ровесниць. Здається мені, що має культуру і в серці* (О. Кобилянська). У третьому МВ спостерігаємо елементи діяльного підходу. Тут культуру сприймають як особливий вид діяльності: *Культура мови і слова в деяких театрах перебуває в загрозовому стані...* (З глибин душі). Крім того, четвертий і п'ятий МВ свідчать про звуження значення слова “культура”, а отже, й усвідомлення його на когнітивному рівні як спеціалізованого та наукового поняття.

Як бачимо, у ментальності українського народу культура асоціюється, по-перше, зі світом речей та внутрішнім психічним життям людини, її моральним світом, тобто з духовністю. Її сприймають як історичну категорію, пов'язану з результатами фізичної праці людини, її інтелектуальної та художньої творчої діяльності. По-друге, культуру пов'язують з оволодінням певними правилами поведінки, навиками, поглядами людини, письменністю, сукупністю знань, здобутих у процесі навчання, та їхнім поширенням серед народу, наслідком систематичного впливу на світогляд, моральними принципами людини тощо. По-третє, під культурою розуміють потрібний рівень довершеності, повноту позитивних рис, здатність уміло та діяльно займатися господарською діяльністю, наводити порядок де-небудь. По-четверте, культура асоціюється з певним розвитком, запровадженням чого-небудь у життя, зокрема, з обробкою ґрунту, об'єктами флори та фауни, які піддаються генерувальній діяльності людини. По-п'яте, культуру пов'язують з найдрібнішими живими істотами рослинного і тваринного походження як об'єктами біологічної науки та матеріальними залишками минулого як наочним свідченням існування певного суспільства, зокрема первісного, що є об'єктом вивчення археологічної науки.

У “Словнику середньовічної грецької мови” [17] слово “πολιτισμός” не виявлено, як і слово “культура” у “Словнику староукраїнської мови”. Таке явище має пояснення, адже це поняття ввійшло у вжиток греків лише 1829 р.

Слово *πολιτισμός*, що в *давнину* розуміли як громадське управління, походить від старогрецького *πολίτης* (громадянин) + закінчення *-ισμός*. У церковних авторів це слово описувало також благородство й елегантність манер поведінки людини в місті. Сучасне значення пов'язане з французьким *civilisation*. Уперше слово *πολιτισμός* в новому значенні використав засновник новогрецького Просвітництва Адамантиос Кораїс (1748–1833).

Згідно зі “Словником фонду Триандафілідиса” (далі СТ) [18], *πολιτισμός* це: **1.** το σύνολο των υλικών, πνευματικών, τεχνικών επιτευγμάτων και επιδόσεων, που είναι αποτέλεσμα των δημιουργικών δυνάμεων και των ικανοτήτων του ανθρώπου και που εκφράζεται

ιστορικά στους τύπους και στις μορφές οργάνωσης και δράσης της κοινωνίας καθώς και στη δημιουργία (υλικών και πνευματικών) αξιών: *Η γέννηση /ακμή / κρίση του πολιτισμού.* **α.** το σύνολο των υλικών συνθηκών της ζωής του ανθρώπου, που διαμορφώθηκαν και εξελίχθηκαν μέσο της τεχνικής και της επιστημονικής προόδου, τεχνικός πολιτισμός: *Ο σύγχρονος ~ εξαρτάται άμεσα από την τεχνολογία.* **β.** το σύνολο των πνευματικών και καλλιτεχνικών επιδόσεων και επιτευγμάτων του ανθρώπου (τέχνες, επιστήμες, θεσμοί, δίκαιο, θρησκεία, έθιμα κτλ.), πνευματικός πολιτισμός, κουλτούρα: *Η ανάγνωση και η γραφή υπήρξαν ένα τεράστιο βήμα του ανθρώπου στον πολιτισμό.* **2.** ο πολιτισμός ενός συγκεκριμένου τόπου ή χρόνου: *Δυτικός / ανατολικός / μεσαιωνικός / βυζαντινός ~.* **3.** επίπεδο, τρόπος ζωής και συμπεριφοράς, που αποκτιέται μέσο της παιδείας και της εκπαίδευσης: *Η ευγένεια / ο σεβασμός στον άλλο ~.* **4α.** χώρες, περιοχές της γης με υψηλό επίπεδο πολιτισμικής και τεχνολογικής ανάπτυξης: *Ύστερα από το ταξίδι στα βάθη της Αφρικής, γύρισαν στην Ευρώπη και στον πολιτισμό.* **β.** κατοικημένες περιοχές με οργανωμένη ζωή: *Αφού περιπλανήθηκε μέρες στην έρημο, επέστρεψε τελικά στον πολιτισμό.* **γ.** οι συνθήκες ζωής και ανέσεων στις πόλεις: *Καλές οι διακοπές στην εξοχή αλλά είναι ευχάριστο να επιστρέφεις στον πολιτισμό και στο ζεστό νερό της μπανιέρας.* **5.** ο πολιτισμός ως τομέας κρατικής ή ευρύτερα κοινωνικής δραστηριότητας: *Υπουργείο Πολιτισμού.*

У “Словнику новогрецької мови” Бамбіньїотиса (СБ) [19] знаходимо такі значення слова політизм: **1.** το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων κοινωνικού συνόλου: *ανακαλύφθηκαν απομεινάρια ενός πρωτόγονου ~* **2.** το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός συνόλου ανθρώπων (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κλπ.) σε ορισμένη ή μη εποχή και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του όπως εκφράζεται μέσα από αυτά: *η εμμονή στην ανεξαρτησία του ατόμου είναι στοιχείο του δυτικού ~* ΣΥΝ. κουλτούρα **3.** (συνεκδ.) σύνολο ανθρώπων οι οποίοι νοούνται ως φορέας συγκεκριμένου πολιτισμού: *έρχομαι σε επαφή με ξένους / άγνωστους ~* **4.** ο βαθμός στον οποίο είναι ανεπτυγμένες οι πνευματικές και υλικές συνθήκες ζωής κοινωνικού συνόλου: *προηγμένος ~* **5.** (ειδικότ.) το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης κυρ. των υλικών και των πνευματικών συνθηκών ζωής ενός κοινωνικού συνόλου: *χώρα με ~;* **6.** ο σύγχρονος τρόπος ζωής ως χώρος στον οποίο κυριαρχούν οι δυνατότητες και οι ανέσεις της σύγχρονης εποχής (ειδικότ.) η σύγχρονη πόλη: *ζούμε μέσα στον ~.* **7.** τα εκλεπτυσμένα ήθη και η πνευματική ανάπτυξη στη συμπεριφορά, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, στην αισθητική έκφραση, στον τρόπο ζωής ενός κοινωνικού συνόλου: *ο αλληλοσεβασμός των πολιτών είναι ένδειξη (υψηλού) ~* **8.** το σύνολο των πνευματικών δραστηριοτήτων (διανόηση, Καλές Τέχνες κ.λπ.) ενός κοινωνικού συνόλου ή μιας χώρας: *Υπουργείο Πολιτισμού.*

Стосовно першого МВ зазначимо, що, окрім матеріальних та духовних надбань, у СТ акцентовано на технічних надбаннях, тобто засобах і знаряддях праці, які застосовують у суспільному виробництві, вдосконалюють. Вони призначені для створення матеріальних цінностей, що не виокремлено у СБ. Додаткова ознака першого МВ **α** “сукупність матеріальних умов життя людини, які утворилися й розвинулися серед технічного і наукового прогресу, технічна культура” практично відповідає двом МВ – четвертому і п’ятому – СБ: “рівень, на якому розвиваються духовні та матеріальні умови життя суспільного об’єднання; високий рівень розвитку в основному матеріальних умов життя суспільного об’єднання”.

Додаткова ознака **β** першого МВ у СТ, а саме “сукупність духовних та мистецьких надбань і досягнень людини (мистецтво, наука, установи, закони, релігія, звичаї),

духовна культура, *κοιλοῦρα*” багато в чому збігається з другим МВ у СБ, однак у СБ можна помітити й елементи історичного та синхронічного підходів: “сукупність матеріальних та духовних продуктів діяльності об’єднання людей (суспільного, етнічного, релігійного і т. ін.) в певну епоху та ін.”, що у СТ частково вміщено в першому МВ – ... που εκφράζεται ιστορικά στους τόπους... Ці елементи певною мірою можна віднести й до другого МВ у СТ: “культура певного місця і часу”.

Треба звернути особливу увагу на виокремлення у другому МВ у СБ такої уточнювальної ознаки, як специфічна риса спільноти людей, що виражена в їхній матеріальній і духовній діяльності. Отже, це можна розглядати як культурну ідентичність народу.

Третім МВ у СТ є “рівень, спосіб життя і поведінки, які досягаються освітою та вихованням”. Він відповідає сьомому МВ у СБ – “вишукані звичаї і духовний розвиток у поведінці, стосунках між людьми, в естетичному вираженні, у способі життя суспільного об’єднання”.

Весь четвертий МВ, який уточнено трьома додатковими ознаками: “α) країни, регіони світу з високим рівнем культурного і технічного розвитку; β) заселені регіони з упорядкованим життям; γ) умови життя і комфорту в містах”, відповідає шостому МВ у СБ – “сучасний спосіб життя як простір, в якому панують можливості і комфорт сучасної епохи; сучасне місто”. Простежується сумісність п’ятого МВ у СТ “культура як сфера державної або широко суспільної діяльності” із восьмим МВ у СБ, хоча тут знову наголошено на духовній діяльності (менталітеті, образотворчому мистецтві).

У першому та другому словниках як синонім до слова *πολιτισμός* подано латинізм *κοιλοῦρα*, але в СТ лише стосовно духовної культури (додаткова ознака β першого МВ), а в СБ цей синонім стосується як духовних, так і матеріальних продуктів діяльності людини.

Отже, у грецькій ментальності культура асоціюється, по-перше, з матеріальними, духовними і технічними надбаннями, які є результатом творчої діяльності людини, сприймається як певна історична категорія з ідентифікувальними ознаками. По-друге, культура пов’язана з результатами фізичної праці людини та різних об’єднань людей (суспільних, етнічних, релігійних), їхньої інтелектуальної та художньої творчої діяльності взагалі та в певну епоху зокрема. В уявленні греків це також уособлення носіїв конкретної культури, а також співвіднесення з матеріальними обставинами життя людини, які відповідають певному рівню науково-технічного прогресу, передусім високому. По-третє, культура має просторову і часову локалізацію, символізує країни й регіони світу з високим рівнем цивілізації. По-четверте, культура пов’язана з певними правилами поведінки, вишуканими манерами, естетичними поглядами, сукупністю знань, здобутих у процесі навчання та виховання, укладом життя суспільного об’єднання. Крім того, культура сприймається як необхідний для розвитку духовних і матеріальних умов життя суспільства рівень, а також асоціюється з комфортним проживанням у сучасну епоху, зокрема у містах, та зі сферами державної й суспільної діяльності.

Виконане дослідження засвідчило, що у МС тлумачних словників носіїв української та грецької культур є багато аналогічних МВ. Це можна пояснити тим, що від початку ХХ ст. в культурі почали вбачати специфічну систему цінностей та ідей, зокрема тих, які створює людина, вираження людських відносин у тих предметах, вчинках, словах, яким люди надають значення. Це один із найважливіших аспектів культури.

Однак є компоненти, які відрізняються в аналізованих МС. В українських комунікантів культура, передусім, пов'язана з сукупністю матеріальних і духовних надбань людства, у греків же додають і технічні надбання. У носіїв грецької культури не активується такий важливий для української ментальності вузол, як “рівень, сукупність досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності”. Ця відмінність зумовлена впливом особливостей розвитку суспільства в обох країнах, тобто висунанням на передній план виробничих відносин і надмірним акцентуванням на їхній ролі (протягом тривалого часу в нашій країні) у всіх сферах життя суспільства.

Дуже показово, що в грецькій ментальності особливу увагу звертають на матеріальні умови життя окремої людини та їхній рівень, передусім на високий рівень розвитку духовних і матеріальних умов життя народу загалом. Тут простежується важливість для сучасного грека користуватися всіма можливостями сучасної цивілізації, зокрема міським комфортом. На відміну від грецької ментальності, в українській унаслідок звуження значення слова “культура” й віднесення його до окремих наук, зокрема, агрономії, біології, археології, сформувалося уявлення про культуру як об'єкт флори і фауни, що піддається генерувальній діяльності людини, а також як пам'ятки давнього минулого.

У визначенні культури в українських словниках домінує слово “людина”, а в грецьких – “суспільне об'єднання”. Можна припустити, що в українських словниках слово “людина” вживають в узагальненому значенні замість “люди, людський рід”. На наш погляд, це роблять для того, аби наголосити, що культура – це результат діяльності колективного творця. Думаємо, варто було б в українських словниках до допоміжних понять, якими тлумачать слово “культура”, – додати слово “цивілізація” та оновити ілюстративний матеріал прикладами з творчості письменників і поетів кінця ХХ–початку ХХІ ст.

Близькість розуміння поняття “культура” у двох національних культурах відображена у творах німецького філософа-просвітителя Йогана Готфріда Гердера. Ось як він писав про Україну в “Щоденнику моєї подорожі”: “Яке видовище створять усі ці місця, якщо поглянути на них із Сходу і Заходу, коли на них зійде нарешті дух культури! Україна стане новою Грецією. Прекрасне небо, що простягається над цим народом, його веселий норів, музичність, родючі ниви коли-небудь прокинуться зі сну...” [2, с. 324]. Як бачимо, філософ проводить паралель між становленням великої давньогрецької цивілізації (коли із численних диких племен стала єдина нація) і процесами, що відбувалися серед слов'ян. Кордони нової культури, за Гердером, простягатимуться “до Чорного моря і звідти по всьому світу”. Нова нація розбудить “занурену в сон Європу і примусить її служити одному і тому ж духовному началу”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К. : Аконіт, 2009. – 1332 с.
2. Гердер И.-Г. Дневник моего путешествия в 1769 году // И.-Г. Гердер Избранные сочинения. – М.–Л. : Государственное изд. художественной литературы, 1959. – 398 с.
3. Голованівська М. К. Ментальність в зеркале язика. Некоторые базовые концепты в представлении французов и русских / М. К. Голованівська. – М. : Языки славянской культуры, 2009. – 376 с.

4. *Маслова В. А.* Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр “Академия”, 2004. – 208 с.
5. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : у двох томах. – К. : Наукова думка, 1977. – Т. 1. – 630 с.
6. Словник української мови : в одинадцяти томах. – К. : Наукова думка, 1973. – Т. 4. – 840 с.
7. *Тайлор Э. Б.* Первобытная культура : пер. с английского / Э.Б. Тайлор. – М. : Политиздат, 1989. – 573 с.
8. *Третьякова Г. Н.* Взаимодействие когнитивного и культурологического аспектов в современной лексикографии / Г. Н. Третьякова // *Vocabulum et vocabularium* : Сб. научн. трудов по лексикографии / отв. ред. В. В. Дубичинский. – Вып. 5. – Гродно, 1998. – С. 95–98.
9. *Шпенглер О.* Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / Освальд Шпенглер. – М. : Мысль, 1993. – Т. 1. Гештальт и действительность. – 663 с.
10. *Κριαρά Ε.* Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας 1100 – 1669. – Θεσσαλονίκη, 1971. – Τόμος Β' – 381 σ.
11. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Ινστιτούτο νεοελληνικής σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] – 1998. – 1532 σ.
12. *Μπαμπινιώτη Γ.* Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας με σχολία για τη σωστή χρήση των λέξεων. Β' Έκδοση – Αθήνα, 2002. – 2032 σ.
13. *Schwarz M.* Einführung in die kognitive Linguistik / M. Schwarz. – Tübingen : Francke, 1996. – 238 S.
14. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Κουλτούρα>

Стаття надійшла до редколегії 10.02.2012

Прийнята до друку 21.02.2012

THE MENTAL SCHEMA “CULTURE” IN THE BEARERS OF THE UKRAINIAN AND GREEK NATIONAL CULTURES

Lina Glushchenko, Oryslava Ivashkiv

*The Ivan Franko National University in L'viv,
1, Universytets'ka St., L'viv, 79000*

The meaning of the said lexeme “culture” in the Ukrainian and Greek lexicographical sources has been considered. Its cognitive analysis has been suggested alongside with the modeling of the respective mental schemas inherent of the bearers of the Ukrainian and Greek national cultures and their multifaceted comparison.

Key words: comprehensive dictionary, “culture”, mental schema, mental knot, Greek national culture, Ukrainian national culture.

МЕНТАЛЬНАЯ СХЕМА “КУЛЬТУРА” У НОСИТЕЛЕЙ УКРАИНСКОЙ И ГРЕЧЕСКОЙ НАЦИОНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

Лина Глущенко, Орислава Ивашкив

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000*

Рассмотрено семантику лексемы “культура” в украинских и греческих лексикографических источниках, осуществлено её когнитивную интерпретацию, смоделировано соответственные ментальные схемы у носителей украинской и греческой национальных культур, проведёно их сравнительный анализ.

Ключевые слова: толковый словарь, культура, ментальная схема, ментальный узел, украинская национальная культура, греческая национальная культура.